

labantur : sic apud nos modus scribendi et imprimendi plures subiit mutationes ; sic Latinae versiones quae Vulgatam S. Hieronymi praecesserunt, ita oblitae jacent, ut ne una quidem inveniri queat. Ergo.

R. 2° Nego conseq. Nam Judaei qui, durante captivitate Babylonis, per septuaginta annos linguam Chaldaicam didicerant, characteres ejus linguae et modum eam scribendi callere debebant ; facillime ergo his assueferi potuerunt in usu divinorum librorum ; e contra, si qua ipsis proposita fuisset notabilis mutatio in doctrina, in legibus, in caeremoniis, etc., eam sine reclamationibus non admisissent. Praeterea, illae mutationes in textu Samaritano non inveniuntur ; Samaritani quippe novos Judaeorum characteres non admisissent : a fortiori ergo graviores non admisissent mutationes. Ergo. Vide dissertationem D. Calmet de mutatione alphabeti sub Esdra.

Obj. 3°. Textus Hebraicus fere componitur ex litteris consonantibus tantum quibus, loco vocalium, quaedam addita sunt arbitraria puncta ad determinandum sensum verborum : porro qui haec puncta instituerunt, totum sensum subvertere potuerunt. Ergo.

R. Nego min. Nam ante puncta Pentateuchus ab omnibus intelligebatur, quotidie legebatur non tantum a sacerdotibus, sed coram omni populo ; quatuor versiones Graecae, scilicet Septuaginta interpretum, Aquila, Symmachi et Theodotomis, paraphrasis Chaldaica, versio Syriaca et nostra Vulgata, factae sunt super exemplaribus punctis destitutis ; siquidem puncta, juxta omnes, sancto Hieronymo sunt posteriora, et probabiliter non fuerunt in usu ante decimum aerae nostrae saeculum : praedictae autem versiones perfecte sibi sunt concordantes, saltem quoad substantiam ; earum igitur auctores textum Hebraicum punctis destitutum intelligebant, et nos etiam illum facile absque punctis intelligimus, sequendo methodum D. Masclef et patris Houbigant. Plurima quidem invenimus verba obscura, dubia, aequivoeca : at nulla est aequivocatio vel incertitudo circa opus doctrinae et factorum. Ergo.

Obj. 4°. Ingens datur discrepantia, quoad chronologiam, inter diversos Pentateuchi textus. In Hebraeo, a creatione usque ad diluvium 1656 numerantur anni, et 427 a diluvio usque ad vocationem Abrahæ ; in Samaritano, 1307 ante diluvium, et 1017 a diluvio usque ad vocationem Abrahæ ; in Graeco, Septuaginta interpretum, 2242 ante diluvium, et 1307 inter diluvium et vocationem Abrahæ. Abraham itaque vocatus est, anno mundi 2033 juxta textum Hebraicum et nostram Vulgatam ex illo conversam, 2324 juxta Samaritanum et 3549 secundum Graecum : atqui talis diversitas casu fortuito tribui non potest, ut ex lectione diversorum textuum patet : ergo Pentateuchus fuit adulteratus saltem in ea parte quoad substantiam, etc.

R. Toto concesso argumento, nihil adversum nos concludi potest ; hæc quippe mutatio ut essentialis haberi non debet : in eo tantum consistit quod patriarchæ plus minusve vixerint antequam suum primogenitum haberent, et non impedit quia eadem sit doctrina, eadem sint miracula, eadem leges et caeremoniae, eadem omnino persona et genealogia ; atqui talis mutatio reputari non debet essentialis ; quinimo probat nullam factam esse mutationem essentialem ; si qua enim essentialis facta esset mutatio, quoddam saltem illius remaneret vestigium ; porro nullum talis mutationis existit vestigium, sed perfectissima inter diversos textus reperitur uniformitas quoad substantiam. Ergo.

De hujusmodi chronologiae discrepantia eodem modo judicavit Ecclesia. Licet enim in concilio Tridentino, sess. 4, tanquam veram et authenticam probaverit Vulgatam traductionem quae textui Hebraico conformis est, commemorat tamen in Martyrologio, vigiliae Nativitatis Domini supputationem Septuaginta interpretum. Ergo.

Quo autem tempore, qua ratione, quo motivo, a quibus personis facta fuerit ista mutatio ? Omnes eruditi fatentur has quaestiones insolubiles esse ; existimat tamen *Duguet*, in Gen. t. II, textum Hebraicum alius textibus anteponendum esse, tum quia Ecclesia illum approbasse

videtur, quando Vulgatam approbavit; tum quia est antiquior, tum quia in Synagoga et in vera Christi Ecclesia semper fuit in usu.

ARTICULUS TERTIUS.

DE VERITATE PENTATEUCHI.

Multum datur discrimen inter authenticitatem et veritatem alicujus libri. Liber enim potest esse authenticus et non verus; quia fieri potest ut scriptor sit deceptus vel deceptor, quod frequenter accidit. Itaque, authenticitate et integritate Pentateuchi demonstratis, nunc probandum est illum esse verum, id est, cuncta facta quæ in eo continentur vere contigisse. Inter facta quæ describit Moyses, alia ipsi erant coeva et alia respectu ipsius præterita. Facta prioris generis referuntur in Exodo, Levitico, Numeris et Deuteronomio; alia vero describuntur in Genesi. Nobis examinandum est 1° an vera sint facta quæ in quatuor posterioribus Pentateuchi libris narrantur; 2° an quæ in Genesi referuntur.

PROPOSITIO PRIMA.

Vera sunt facta quæ in quatuor posterioribus Pentateuchi libris describuntur.

Prob. Vera sunt enim hæc facta si Moyses non fuit deceptus nec deceptor: atqui utrumque certissimum est.

1° *Moyse non fuit deceptus.* Innumera enim Moyses describit facta publica, sensibus obvia, sibi personalia quorum dicit se fuisse non solum testem oculatum, sed operatorem: at impossibile est illum fuisse deceptum circa talia facta; circa hujusmodi facta enim decipi non potuit quin fuerit plus quam fanaticus et extraordinaria correptus dementia: attamen, nedum fuerit fanaticus aut dementia correptus, patet ex ipsius scriptis, doctrina,

legibus, etc., illum fuisse virum prudentem et sapientissimum, ut ipsi adversarii fatentur. Ergo 1°.

2° *Non fuit deceptor.* Si enim fuisset deceptor et facta quæ narrat finxisset, vel Hebræi cum illo in fraudem conspirassent, vel solus omnes decepisset: atqui neutrum dici potest.

1° Dici non potest Hebræos in fraudem cum illo conspirasse; absurdum est enim supponere tot hominum millia simul conspirasse in fraudem sibi inutilem: atqui omnes Israelitæ simul conspirassent in fraudem sibi inutilem, imo sibi nocivam et odiosam; multa namque referuntur facta genti Hebrææ probrosa, ut vituli aurei adoratio, actus idololatriæ in deserto, murmuraciones adversus Deum et Moysen, Moysis contra gentem objuraciones, etc.

Præterea, si Moyses et tota gens Hebræa simul in fraudem conspirassent, excogitassent facta antiquiora, obscura et vaga, non vero recentia, splendida, publica et circumstantibus gentibus tam nota ut fraus omnibus statim apparuisset. Ergo 1°.

2° Dici non potest solum Moysen fuisse impostorem et Hebræos decepisse. Nam 1°, secundum sanæ critices regulas, non licet sinceritatem alicujus scriptoris historici sine rationibus positivis in dubium revocare. 2° Ut impostor haberi non potest qui manifestos præ se fert sinceritatis characteres; atqui Moyses manifestos præ se fert sinceritatis characteres; in omnibus enim scriptis suis non æquivoca præbet signa probitatis et pietatis; doctrina ejus est sublimis, præcepta sancta, leges sapientes; quidquid operatur ad bonum gentis dirigitur, proprii commodi semper est immemor; filios suos absque ullo splendore in gente sua relinquit: atqui hæc manifesti sunt sinceritatis characteres. 3° Si Moyses decipere voluisset, incredibilia non excogitasset facta quorum unusquisque falsitatem primo intuitu conspexisset: in ea quippe hypothèsi, fingit aquas fluminis in sanguinem coram duabus gentibus versas esse, tenebras per plures dies integram cooperuisse regionem, mare divisum fuisse

et totam gentem siccò pede inter aquas transiisse, manna per quadraginta annos e celo pluuisse, aquam e rupe percussa fluxisse atque ex ea homines et iumenta bibisse, legem a Deo super montem Sinai inter tonitrua et fulgura solemniter datam fuisse coram omni multitudine, et innumera ejusdem generis facta; impostor autem, vel minimo præditus iudicio, aliter contextas excogitaret fabulas. 4° Non semel Moyses splendidiora sua narrat miracula, sed continuo ea commemorat; exprobrat Hebræis quod sint duræ cervicis; aspere eos redarguit, transgressiones in specie levissimas pœna mortis plectit, multa hominum millia propter eorum rebellionem frucidat, etc. Porro non ita se gerit impostor qui benevolentiam populi sibi conciliare intendit. 5° Impossibile fuisset Moysi suam gentem circa facta quæ narrat decipere; illa enim exhibet tanquam publica, præsentia et ante omnium oculos peracta, v. g., maris divisionem et multitudinis transgressum, columnam nubis et ignis, manna jugiter e celo decedens, vestes per quadraginta annos integre servatas, tonitrua et fulgura in monte Sinai, etc. Tota gens Hebræa tam firma persuasione hæc admittit facta ut sola eorum auctoritate patiatur jugum gravissima legis sibi imponi; tres solennes instituuntur festivitates, quæ in summo honore semper fuerunt: Pascha in memoriam egressus populi ex Ægypto, Pentecostes propter legem datam in monte Sinai, et Scenopægia seu festum Tabernaculorum in commemoracionem mansionis populi in deserto sub tentoriis. Arca in deserto ex jussu Moysis confecta, virga Aaron, tabula Legis, manna, serpens æneus cultu religioso tanquam pretiosa monumenta servabantur: verum si facta quæ Moyses narrat totidem essent mendacia, hæc universò populo suaderi non potuissent, ut attendenti patebit. Ergo 2°, etc.; aliunde, etc. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Moyses Terram Promissam exhibet ut præ-

abundantia melle et lacte fluentem: atqui constat illam esse aridam et sterilem: ergo.

R. Nego min. Multi enim viatores testantur regionem illam esse situ delectabilem et sua natura feracissimam; inconcussis autem argumentis constat illam fuisse olim omnis generis fructibus abundantissimam; solo igitur defectu culturæ facta est sterilis, sicut Græcia et multæ regiones Africæ. Ergo. Vide quatuor dissertationes D. Guénée, circa fertilitatem Palæstinæ, insertas in opere dicto *Mémoires de l'Académie des Inscriptions*, et ad calcem sui operis *Lettres de quelques Juifs; Châteaubriant, Itinéraire*, etc.

Obj. 2°. Narrat Moyses Israelitas vitulum aureum fusibilem in deserto fecisse: at incredibile est Israelitas sufficiens habuisse aurum in deserto, necessaria possedisse instrumenta, et artem satis percaluisse ut talem conficerent vitulum: ergo.

R. Nego min. 1° Sufficiens aurum facile haberi potuit, cum in aures aureas uxorum suarum, filiorum et filiarum obtulerint Israelitæ, Exod. xxxii, 3; 2° forte ille vitulus modicæ erat molis; 3° forte accurate et eleganter non fuit elaboratus; 4° per unam aut per duas hebdomadas operi illi vacare potuerunt Israelitæ; incredibile autem non videtur inter tantam hominum multitudinem inventos fuisse nonnullos qui tale opus sic perficere potuerint; nihil enim facilius est, secundum communes chymicæ regulas, quam aurum liquefacere; ars vero liquefaciendi metalla, et diversa ex illis faciendi opera, notissima erat in Ægypto. Non mirum ergo si Israelitæ artem illam sufficienter percaluerint ut conflabilem vitulum facerent. Pari ratione facile concepitur Moysen potuisse eundem vitulum in pulverem red gere, cum aqua miscere, et bibendum Israelitis porrigere. Vide *Lettres de quelques Juifs*, t. 1.

Obj. 3°. Frequenter Israelitæ adversus Deum et Moysen murmuraverunt, et in idololatriam prolapsi sunt; atqui Deum et ipsius cultum non ita deseruissent, si ea vidissent miracula quæ a Moysè referuntur. Ergo.

R. Nego min. Nam, quidquid dicatur, certum est Israelitas legem Mosaicam admisisse et tenuisse tanquam divinam, licet graviter sibi onerosam et cupiditatum coercitivam: at nunquam illam sic admisissent, nec tanto zelo tenuissent, si miraculis a Moyse relatis non credidissent.

Illorum vero murmuraciones et idololatriæ sunt actus inconsequentia, sicut multos quotidie inter nos videmus. Quot enim Christiani pœnarum æternitatem unico debitam esse peccato firmiter credunt, et in innumera tamen prolabantur scelera! Eadem facilitate in idololatriam prolabi potuerunt Israelitæ; nam ingenii eorum crassitudo, cæterarum gentium exempla, comessationes aliæque sensuum voluptates, quæ inseparabiles erant idololatriæ comites, tam fortiter eos in actus idololatriæ alliciebant quam consueta cupiditates inducunt Christianos in peccatum. Ergo.

Obj. 4°. Facta quæ narrat Moyses tanta sunt et tam splendida, ut a vicinis nationibus ignorari non potuissent, et a scriptoribus profanis referri debuissent; attamen nihil de illis dicunt scriptores profani: ergo.

R. 1°. Nego maj. Nam 1° scriptores profani etiam antiquiores multo sunt Moyse posteriores, ut postea dicemus; facta igitur a Moyse relata, quamvis splendida, ignorare potuerunt, aut saltem non nisi confuse et obscure ea cognoscere debuerunt; si enim abhinc 600 aut 1000 annis quædam facta etiam lucidissima apud aliquam gentem nobis vicinam contigissent, et nihil de iis scriptum fuisset, quid circa illa nunc sciremus? Fere nihil præter quasdam forte eorum notiones vagas, confusas et incertas: porro sic erant ad minus scriptores profani respectu factorum a Moyse scriptorum; nihil de illis cognoscere poterant, nisi per quasdam traditiones vagas, confusas et valde incertas, tum propter longiorem distantiam, tum quia Judæi nullum habere volebant commercium cum Gentilibus, tum quia lingua hebraica cæteris gentibus erat ignota, et 300 annis tantum ante Christum libri Moysis fuerant a Septuaginta interpretibus in linguam græcam translati. Ergo.

R. 2°. Nego min. Mentionem enim fecit Sanchoniaton de creatione mundi, Callimachus de homine ex luto facto, Berosus de diluvio, Artapanus de traiectione maris Rubri, Herodotus de præcipuis eventibus qui in Genesi describuntur; horum testimonia unusquisque videre potest apud Grotium, *De vera religione*, et in toto opere citato *Guérin du Rocher*. Ergo.

Primitivæ populorum traditiones cum narratione Moysis concordant eamque confirmant, ut videre est in opere inscripto *Annales de philosophie chrétienne*, t. II, p. 30, et in plurimis aliis articulis.

Præterea positivæ probationes non impugnantur per rationes negativas: atqui veritas historiæ Moysis positivis et firmis nititur argumentis; rationes autem ex silentio auctorum paganorum deductæ sunt tantum negativæ: nihil ergo probant. Si enim hæc argumentandi methodus valeret, multæ historiæ, de quarum veritate nemo dubitat, rejiciendæ essent, v. g., victoriæ Julii Cæsaris in Gallia; siquidem illarum testes habemus tantum ipsum Cæsarem et paucos ejusdem gentis scriptores, nec ulli proferuntur libri veterum Druidum, qui tamen de illis silere non debuissent. Ergo.

Manethos, Trogius Pompeius, Justinus et Tacitus referunt Israelitas ex Ægypto propter scabiem et lepram fuisse ejectos; addit Tacitus, *Hist. l. 1, 2, 3 et 4*, fontem in rupe ab iisdem Israelitis sitientibus fuisse detectum, unde Moyses totum populum recreavit. Hæc iterum nihil aliud esse videntur quam mera historiæ Moysis corruptio; illius saltem auctoritatem labefactare non possunt. Nam 1° illi scriptores Moyse sunt recentiores; 2° nulla assignant monumenta; 3° multa referunt absurda, v. g., Tacitum non pudet asserere caput asini religioso cultu in templo Hierosolymitano servari propter fontem aquæ repertum; 4° absurdum est totum Israeliticum populum scabiæ et lepra fuisse corruptum, alioquin tot leges non fuissent institutæ ad distinguendum eos qui tali genere morbi laborabant.

Obj. 5°. Si prodigia quæ narrantur in Exodo essent divina, Pharaeo eis non restitisset. Ergo.

R. Nego ant. Nam 1° sæpe veritati cognitæ reluctatur, quando cupiditatibus est adversa : atqui prodigia quæ narrantur in Exodo cupiditatibus Pharaonis erant adversa. 2° Ea admittere potuit ut certa, et eorum consequentias negare, illa videlicet tribuendo magiæ. 3° Non semper illis restitit; ex historia enim Moysis pluries fidem illis adhibuit, et tandem, evidentia rei omnino victus, populum Israeliticum dimisit. Nullo modo igitur Pharaonis resistentia demonstrat prædicta prodigia non fuisse divina. Ergo.

Inst. 1°. Si mare in duas partes divisum fuisset, Ægyptii hoc miraculo perterriti a persequendis Hebræis temperassent. Ergo.

R. Nego ant. Nam 1° Pharaeo magis ac magis induratus, tam huic miraculo resistere potuit quam præcedentibus quæ in Ægypto patrata erant. 2° Columna luminis ex parte Hebræorum, erat nubis ex parte Ægyptiorum : hæc posito, facile concipitur quomodo Ægyptii, ira inflammati, persecuti fuerint Hebræos, etiam inter fluctus maris hinc et inde pendentes; illos propter noctis et columnæ nubis tenebras non videbant : unde, quando audierunt Deum e columna nubis tonantem, et senserunt aquas in se ruentes, stupefacti exclamaverunt, Exod. xiv, 25 : *Fugiamus Israel : Dominus enim pugnat pro eis contra nos* : ergo huc usque miraculum non viderant.

Inst. 2°. Ipse Josephus, lib. 2 de Antiq. c. 7, dubitare videtur an transitus maris Rubri fuerit supernaturalis, an mere naturalis. Ergo.

R. 1° Quicumque integrum Josephi textum legerit, clare percipiet illum de veritate miraculi non dubitasse. 2° Etiam si de illa veritate dubitasset, nihil inde sequeretur; apud omnes enim constat illum non semel ex humana prudentia suam dissimulasse fidem, ne Vespasiano et aliis magnatibus Romanis displiceret. Eo usque

devenit ut inter leges Moysis hanc a se confictam inse-ruerit : *Nemo blasphemet deos quos alie civitates deos estimant* : ipsius ergo testimonium contra testimonium Moysis prævalere non posset.

Obj. 6°. Moyses, qui fuit eruditus in omni sapientia Ægyptiorum, solertia erat præditus, et forte magnus fuit incantator : porro non repugnat talem hominem Hebræis per diabolica prodigia illuisse, vel eos per fraudes calide structas decepisse : ergo.

R. 1° Nego maj. Narratio quippe Moysis omnes præ se fert characteres gravitatis, ingenuitatis, et omnimodæ sinceritatis, adeo ut nullus scriptor humanus majorem vel etiam æqualem mereatur fidem.

R. 2° Nego min. Etiam si admitteremus hypothesim nobis objectam, quæ repugnat, quisquis Pentateuchum attente legens sibi persuadere non posset illum ab impostore fuisse scriptum. Quis enim impostor, quantumvis solers vel diabolica potestate præditus supponatur, posset efficere vel simulare tanta prodigia, sensibilia, obvia, publica, sæpius iterata, ab ingenti multitudine visa, observata, firmiter credita, multiplicatis solemnibus monumentis ad posteros transmissa ? certe tale insaniam exemplum, vel potius tale portentum, omnium prodigiorum esset maximum. Ergo.

PROPOSITIO SECUNDA.

Vera sunt facta quæ in Genesi narrantur.

Prob. Illa historia vera est cujus scriptor non fuit deceptus nec voluit decipere, et quæ insuper confirmatur notis veracitatis et populorum traditionibus : atqui talia sunt facta in Genesi narrata.

1° *Scriptor*, id est Moyses, non fuit deceptus. Nulla est difficultas circa facta Abrahamo posteriora, quia gens Hebræa in duodecim tribus divisa, secundum numerum filiorum Jacob, historiam avorum suorum in duodecim lineis parallelis conservabat; sic eam Moyses facile cognoscere potuit : sola igitur quæstio est an Moyses certo

cognoscere potuerit facta quæ narrat ab origine mundi usque ad vocationem Abrahamæ : atqui hæc facta certo cognoscere potuit; plurimæ enim sunt viæ quibus illorum veritas ad ipsum certo pervenire potuerit, scilicet traditio oralis, cantica, scriptura, monumenta et revelatio.

1° *Traditio oralis.* Quamvis enim a creatione usque ad Moysen 2513 numerentur anni, paucae tamen interfuerunt generationes, ob longissimam primorum hominum vitam : fere trecentis annis vixit Adam cum Mathusala, Mathusala sexcentis annis cum Noe, Sem vidit Isaac, Isaac Levi, et Levi diu vixit cum Amram patre Moysis; sic quinque aut sex ad summum reperiuntur generationes ab Adam usque ad Moysen : veritas autem factorum quæ narrat Moyses, per generationes istas facile transmitti potuit integra; nam historia primævi illius temporis est brevissima, et quædam tantum graviora continet facta : graviora hæc facta per solam traditionem oralem certo cognosci potuerunt; patres enim diutissime cum filiis vivebant, laboribus parum incumbabant, sed ordinarie greges pascabant; artes nondum erant inventæ, nullæ aliæ existebant historia; continuo igitur de factis ad prædecessores pertinentibus, de mundi creatione, de diluvio, et præsertim de genealogiis loqui debebant. Ergo 1°.

2° Moyses potuit cognoscere facta quæ narrat per quædam *cantica* usu recepta; apud omnes gentes enim mos ab initio fuit, ut communiter tenetur, carmina et cantica componere quibus celebriores eventus passim decantarentur et memoriæ commendarentur : atqui mos ille apud primævos homines, aut saltem ante Moysen existere debuit, siquidem Moyses pluribus in locis illum supponit, v. g., xxxi, 27; Deuteron. xxxi, 19 et 21. Ergo 2°.

3° Certum est artem aliquo modo *scribendi* tempore Moysis exstitisse, sed non constat quando illa fuit inventa; a multo tempore forte jam existebat; non repugnat ergo Moysen quædam saltem facta per scripturam cognovisse. Ergo 3°.

4° Ea cognoscere potuit per publica quæ tunc existebant *monumenta*; in memoriam enim factorum alicujus momenti solebant hujus temporis homines altare ædificare, puteos fodere, lapides erigere, etc., ut legitur de Jacob, Isaac, Abraham, Noe, etc. Sola præsentia hujusmodi monumentorum ea testabatur facta ob quæ fuerunt erecta, *ut patet.* Ergo 4°.

5° Illa denique per *revelationem* certo cognoscere potuit; ex prima enim propositione constat vera esse splendida quæ in Exodo referuntur miracula : porro ex illis patet Moysen mirabile cum Deo habuisse commercium : impie ergo diceretur illum cognoscere non potuisse facta quæ narrat circa mundi originem, et usque ad Abrahamæ vocationem : ergo 5°, etc.; aliunde, etc.; insuper, etc. Ergo 1° Moyses non fuit deceptus.

2° *Noluit decipere.* Nam 1° Moysi tribuere non licet propositum a notissima ipsius indole alienum : attamen, in hypothesi adversariorum, tribueretur Moysi propositum, etc. In quatuor enim posterioribus Pentateuchi libris manifestos atque innumeròs exhibet sinceritatis characteres. Ergo. 2° Juxta adversarios, Moyses solertissimus fuisset impostor : at solertissimus impostor non ita excogitasset facta quæ narrantur in Genesi, ut vocationem Abrahamæ præcedentia; aut ea omisisset, aut, ea referendo, nomina propria, epochas, genealogias prudenter tacuisset, et generalioribus verbis usus esset, ne arma contra se ministraret. 3° Indubiis signis ostendit Deum sibi frequenter loqui : repugnat Deum mendacia impostoris cœlestibus signis confirmare. Ergo 2° Moyses noluit decipere.

3° *Historia Moysis notis veracitatis confirmatur.* Etenim circa originem mundi informia quædam nobis exhibet initia potentissimorum imperiorum quæ postea exstiterunt : vix Abraham ingressus est Ægyptum, et de adventu novi hospitis rex admonetur : idem legitur de Abimelech Gerarum rege : in Palæstina tot erant reges quot urbes; quinque ex eis devincit et in fugam vertit Abraham cum 318 vernaculis. Simples tunc fuisse omnium

mores mirabiliter narrat idem Moyses, opes locupletissimorum hominum ipsorumque regum repræsentat in numero servorum et armentorum : juxta ipsius narrationem, patresfamilias, uxores, filii et filia quæcumque officia per seipsos implebant, greges ducebant, custodiebant, adaquabant; hospites benigne suscipiebant, aquam ad lavandos pedes eis præbebant : ipsa familiae domina cibos parabat. Victus autem erat simplex et naturalis : in lacte, butyro, ovibus, hædis, vitulis et panibus subcinericiis consistebat, etiam quando honoratioribus hospitio excipiebantur viri. Nulla fit mentio artium, scientiarum, legislationis, quales esse debuissent apud populos a multis sæculis jam existentes : porro hujusmodi narrationes appime congruunt infantia mundi. Sic Homerus, 600 annis post Moysen scribens, naves et usus suæ ætatis depinxit, et libenter agnoscunt deis ipsius narrationem esse veram. Ergo 3°.

4° Hæc Moysis historia *traditionibus populorum confirmatur*. Ubique enim videmus plus minusve distincte chaos immensum, terram aquis involutam, spiritum Dei cuncta vivificantem, tenebras luce priores, hominem ex luto formatum, ipsius innocentiam, deinde ejusdem lapsum : hinc poetæ auream fluxerunt ætatem, postea ferream. Varii Indiæ populi nomen et historiam Adami, Evæ, arboris, serpentis, etc., servarunt. Deprehenduntur vestigia longævæ patriarcharum ætatis in historiis, præ testantur primos homines mille circiter vixisse annis; turris Babel in historia gigantum qui bellum cælo inferre voluerunt, et aliorum Genesis factorum in mythologia delirii, ut fuse exponunt *Huet, Dém. év.; Guérin du Rocher* in opere cui titulus *Histoire véritable de temps fabuleux*, etc. Multa variorum populorum testimonia et monumenta legi possunt apud Grotium, t. 1, c. 16, et in opere jam citato *Annales de philosophie chrétienne*. Ergo 4°, etc.; insuper, etc. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Auctores profani multa referunt facta publica

et magni momenti, quæ nullam merentur fidem, v. g., bellum inter Jovem et Titanos, diluvium Deucalionis et novam formationem virorum ac mulierum ex projectione lapidum, aurei velleris ablationem, etc. Ergo.

Notandum antiquiores profanos scriptores multo recentiores esse Moysen. Homerus, v. g., qui ut antiquissimus exhibetur, 600 annis post Moysen, et 300 circiter post captam Trojam scripsit : multo igitur difficilius quam Moyses facta priorum temporum cognoscere potuerunt.

R. Nego conseq. Sæpe enim facta quæ narrant sunt absurda; aliunde epochas non determinant, circumstantias non describunt, seriem continuatam et accuratam non exhibent, nullos denique sinceritatis characteres præ se ferunt; ordinarie sunt poetæ, qui nihil aliud quærere videntur, nisi ut per delectabiles fictiones versibus adornatas sensus demulceant et hominibus placeant. Insuper auctores sat probabiliter ostendunt plerasque paganorum fabulas aliquod habere fundamentum in factis a Moysen relatis, ac proinde illa confirmare : v. g., historia diluvii Deucalionis quamdam supponit ideam diluvii universalis; fabula gigantum qui cælum ascendere volunt, est ipsa turris Babel traditio, etc. Ergo. Vide *Huet, Demonstr. évang.*

Inst. Ideo profani auctores nullam merentur fidem quoad prima tempora, quia multa referunt facta absurda vel impossibilia : atqui Moyses multa etiam hujusmodi refert facta in Genesi : ergo.

R. 1°. Nego maj. Non enim tantum auctores profani non merentur fidem quia referunt facta absurda aut impossibilia, sed et quia narratio eorum sæpe nullo nititur fundamento.

R. 2°. Nego min. et dico nullum ex iis factis quæ narrat Moyses in Genesi absurdum esse, nullumque demonstrari impossibile. Ergo.

Obj. 2°. Ex Gen. iv, 14, dixit Cain: *Omnis qui invenerit me occidet me.* Unde sic : hæc verba supponunt Cain tunc non fuisse solum cum Adam et Eva; atqui tamen ex nar-

ratione Moysis, Cain post mortem Abel erat solus in terra cum Adam et Eva : ergo.

R. 1°. *Nego maj.* Etiam si enim Cain tunc fuisset solus in terra cum Adam et Eva, hæc tamen verba proferre potuisset, tum respectu futurorum suorum fratrum, qui ex Adam et Eva forte nascituri erant, tum respectu priorum liberorum, tum etiam respectu bestiarum terræ.

R. 2°. *Nego min.* Scriptura quidem alias non designat personas præter Adam, Evam, Cain et Abel, sed perperam inde concluderetur alias tunc non existisse; ordinarie enim Scriptura primogenitum duntaxat patriarcharum nominat, cæteros vero et filios et filias ad summum generali modo designat : possibile est ergo, imo et probabile, alios tunc existisse liberos ex Adam, et forte ex ipsismet Cain et Abel natos. Ergo.

Obj. 3°. Narratio Moysis circa formationem terræ, diluvii existentiam, unitatem speciei humanæ et chronologiam cum vera scientia nunc existente conciliari non potest : ergo, etc.

R. Nego ant. quoad omnes partes, quæ singulatim expendendæ sunt.

I. Narratio Moysis constitutioni terræ a geologis recognita non adversatur.

Plures hodierni in geologia periti volunt terram primitus in fusione existisse, paulatim refrixisse, centrum ejus adhuc incandescens esse, primitus herbis et plantis ornatam atque a variis bestiis inhabitatam fuisse, violentes cataclysmos a longis intervallis subiisse; hasque assertiones probant, 1° ex inspectione variarum substantiarum superpositarum quæ actionem aquarum evidenter demonstrant; 2° ex multis fossilibus ubique sparsis, et diversis modis in sinu terræ positis, inter quæ plurima evidenter pertinentia ad species hominibus semper ignotas; 3° ex structura ingentium montium qui e profundo maris, per vehementes commotiones prodire debuerunt;

4° ex experientia qua constat internum globi calorem eo fieri majorem quo altius penetratur, etc.

Inter facta allegata quædam negari possunt, ut poterationibus sufficienter probantibus destituta : sic D. *Godfrey* supponit totam materiam creatam fuisse in statu vaporis subtilissimi, globos ex refrigeratione formatos fuisse, eorumque centra prius esse frigida debuisse quam superficies. Aliunde, non nisi corticem admodum levem globi nostri cognoscimus : ergo merito concludere non possumus, ex observatis, ad realem centri ejus statum. Ad explicanda facta non dubia, ut variæ species substantiarum superpositarum, permulta vegetalium et animalium fragmenta, apertissima signa quæ probant mare continentia et altissimos montes cooperuisse, etc., diversa excogitata sunt systemata.

1° Quidam dicunt globum terrestrem e manibus Creatoris prodiisse cum signis vetustatis in eo impressis. Certe hujusmodi creatio potestatem Dei non excedit, sed repugnat supremæ veritati Dei qui homines positivis argumentis deducere videretur in errorem.

2° Alii non pauci crediderunt formationes terrenas præsentiam maris et magnas commotiones attestantes, cunctaque fossilia per diluvium a Moyse descriptum explicari posse. At communiter hoc systema a peritis nunc rejicitur ut insufficient, ruit enim in conspectu multorum geologiæ factorum nuper observatorum, sibi concordantium, et cataclysmos diluvio a Moyse descripto longe anteriores supponentium. Insuper legibus physicæ et chymicæ notis adversatur, v. g., circa corporum dissolutionem, etc.

3° Alii dicunt per dies creationis a Moyse numeratas, intelligendas esse epochas plus minusve longas. Non insolitum est, aiunt, apud Judæos, verbum *diem* sumi ad exprimendum *tempus indefinitum*, quod in casu præsentis rationes intrinsecæ factum fuisse probant. Etenim, sol diem et noctem dividens non existebat ante diem quartum, juxta narrationem Moysis. Quinto die producta sunt reptilia, volatilia, cete grandia, omnis anima vi-

vens et in aqua motabilis; deinde, bestiae terrae, et tandem homo qui super omnem creationem dominaretur. Terra, inquit, longe ante creationem hominis existit: aquae eam totam cooperuerunt; se postea dividentes, formaverunt maria, et apparuit arida. Arida produxit herbas virentes, plantas et ligna. Reptilia, volatilia, pisces, conchae omnis generis ex aquis divina Creatoris actione prodierunt: *Fecit Deus bestias terrae juxta species suas, et jumenta et omne reptile terrae in genere suo* (Gen. 1, 5).

Globo terrestri sic formato et habitato, vi interna nobis ignota vehementissime commoto, montes e profundo maris fuerunt elevati, aquae maris versus alia loca fortiter pulsae, nova constituerunt maria, novas relinquendo plagas exuviis maris refertas. Bestiae terrae et plantae commotionibus turbatae et avulsae, aquis subito involutae, praecipitatae fuerunt, modo promiscue, modo separatim, juxta varias directiones. Hinc contigit quod in sinu terrae, sub diversis materiarum speciebus, reperiantur fossilia concharum, piscium, reptilium, vegetalium, bestiarum, etiam specierum in terra et in mari non existentium: intra ea autem nulla inveniuntur humana vestigia, scilicet neque ossa, neque ulla humanae industriae objecta. Nonne talis absentia demonstrat longam globi nostri existentiam et violentas in eo destructiones ope aquarum, ante hominis creationem?

Pro eo systemate, a pluribus sanctis Patribus indicato et a D. *Frayssinous* exposito, sunt *Deluc*, *Cuvier*, *Nérée-Boubée*, *Marcel de Serris*, etc.

4° sunt qui volunt facta geologiae in sinu terrae observata et magnam antiquitatem supponentia, esse causarum naturalium effectus, regulares aut irregulares, qui, longis intervallis, ante creationem in Genesi descriptam sibi successerunt. Deus igitur, in hac hypothesisi, ante mundi praesentis existentiam, plures efformasset creationes, quae, post durationem omnino ignotam, successive periissent. Ultima clade consummata, terram ad statum ingentis chaos redactam sumpsisset et totam creationem in Genesi narratam effecisset. Hinc facta

geologica, mundo nostro antiquiora, narrationi Moysis nullatenus opponi possunt. Systema istud quod *Pererius* excogitavit, defenditur a DD. *Buklund*, *Wiseman*, *Desdovits*, etc.

Circa valorem absolutum aut respectivum hujus vel alterius systematis, aut alii cujuslibet excogitati vel excogitandi, pronuntiare non intendimus: sufficit ut ostendatur geologiae systemata, quae, secretario academiae dictae *l'Institut*, anno 1806, referente, jam 80 numerabantur et ab eo tempore valde multiplicata sunt, narrationi Genesis non contradicere.

II. Diluvium in cap. VII Genesis descriptum novis geologorum observationibus non adversatur.

Existencia magni cataclysmi a Moyse narrati, traditionibus populorum et multis geologiae factis confirmatur.

1° Traditionibus populorum.

In fragmentis Berosi Chaldaei et Abydeni apud Eusebium (Præp. ev. l. 9, c. 11 et 12) et Syncellum servatis, reperitur historia diluvii evidentem habentis analogiam cum diluvio Genesis. In *Mahrabarata*, libro sacro Indorum, describitur diluvium, cujus existentia ultra quinque millia annorum non ascendit, et in multis simile est diluvio Moysis. In libris sacris Sinensium, praesertim in *Chou-King*, cap. 1, ejusdem generis narratur diluvium quod evenire debuit sub *Yao*, versus annum: 357 ante Christum. In opere dicto *Les Annales de Philosophie chrétienne*, t. XIII, p. 138, referuntur vel indicantur testimonia in eundem sensum convergentia viginti et octo populorum. Qui antiquissima historiae nationum monumenta perscrutantur, quotidie alia inveniunt indicia generalis hominum persuasionis quoddam olim existitisse diluvium universale. Ergo 1°.

2° Illius existentia multis geologiae factis confirmatur. Passim enim inveniuntur in terra, super materias diversae naturae: 1° notabilia *deposita* arenae marinae et lapillorum volutorum (*des bancs de cailloux roulés*), quae